WIGBOLD RASVELT EN ZIJNE GEMEENTE OP CURAÇAO
1730-1757

I

DOOR

L. KNAPPERT

Wij hebben kennis gemaakt met de ledenlijst, door ds. Wigbold Rasvelt, als vrucht van zijn eerste huisbezoek opgemaakt ¹⁾. Dit geschiedde vóór de avondmaalsbediening, die viermaal in het jaar, Paschen, Juli, October en Kerstmis plaats vond. Sinds deed hij zijn ambtswerk, Nieuwjaar viel 1741 op een Zondag, zoodat hij dien dag preekte, hetgeen anders op 1 Januari niet geschiedde om het rumoer en gekrioel op straat. Ook preekte hij op den dankvast- en bededag van October van dat jaar naar Luc. 19, 41-44 (Jezus weent over Jeruzalem), bediende het avondmaal (in 1738 vlak vóór zijne ziekte) alles nog in de houten kerk binnen het fort, die 1771 vervangen zou worden door de nieuwe van architect Hendrik Hamer, tot den bouw waarvan 1763 besloten was ²⁾. Daar werden ook de kinderen gedoopt volgens kerkeraadsbesluit van 1738, dus in R.'s tijd alleen des Zondagsmiddags, maar voor verwonenden ook des Dinsdags reeds 7 v.m. Na zijn tijd, in 1785 (hij zou immers in 1757 overlijden) mochten zieke kinderen, allengs ook gezonde, in huis gedoopt worden, welke huisdoop na 1825 tot bijzondere gevallen zou beperkt worden ³⁾. Voor huwelijksluiting aan huis betaalde men 25 pes. aan diakenen. Kerkeraadsvergaderingen werden maandelijks gehouden, tijdens gouv. J. Gales op het gouvernementshuis en onder praesidium van den gouverneur. Dit laatste onder protest, gelijk wij zien zullen, van Rasvelt en van Jan van Schagen, fiskaal en ouderling, een ongeloofelijke bruut overigens, van ergerlijk gedrag

¹⁾ *W.I. Gids* 1938, XX jaarg. 214-224.

²⁾ J. H. Hering, *Beschrijving van Curaçao*, Amst. 1779 geeft eene beschrijving van het gebouw, overgenomen door J. H. J. Hamelberg, *De Nederlanders op de W.I. eilanden* 1901, I 202 vlg. Doc. 186 vlgg.

³⁾ Sinds 1772 mochten predikanten geen huisdoop bedienen zonder bepaalde vergunning van . . . den Raad. Hamelberg, *a.w.* I 198 vlg.

en R.'s vijand. Maar beiden zagen hier onwettige bemoeienis van den Staat met de Kerk. Er waren twee ouderlingen en twee diakenen, een der ouderlingen door den gouverneur uit een tweetal gekozen, de ander was de aftredende diaken. Heeren X wilden, dat de keuze geschieden zou uit Compagnies dienaren, maar ook daartegen kwam Rasvelt weder op, omdat hij die keuze al te beperkt vond. De bekende afhankelijkheid te dien tijde van eene gemeente van de overheid was ook op Curaçao groot, in deze jaren nog te zwaarder door het despotisme van gouverneurs als Jan Gales, een ijdel, aanmatigend, kleinzielig man, die marine-officiëren, raadsleden, assistenten gelijkelijk op het ergerlijkst beledigde of ontsloeg, totdat aan Heeren Majores eindelijk de oogen opengingen en zij ook hem op zijn beurt na tweejarigen diensttijd in 1740 ontsloegen. Voor al het genoemde vindt men iets bij Hamelberg ¹⁾, meer bij ds. S. van Dissel, die zijn materiaal putte uit de heerlijk gehavende archivalia, een kassaboek 1695–1707, een memorieboekje 1728–1731, enkele extracten 1727–1729, copieën 1740–1756 ²⁾. Ons relaas, uitvoeriger dan het hem mogelijk was te geven, ontleenen wij thans aan tal van brieven en andere stukken, Bundel Curaçao I in het oud-classicaal archief te Amsterdam. Zullen wij zuivere waarheid hooren? Of vertroebeld door partijdigheid en geraaktheid? Het is reeds iets op zijne hoede te zijn en het eene bericht soms met een ander te kunnen vergelijken.

Het blijkt uit de stukken, die ook voor Heeren X hebben gediend, toen zij de zaak van Rasvelt onderzochten, dat er spoedig tusschen den predikant en den fiscaal heftige wrijving was ontstaan en er zich toen reeds twee partijen vóór en tegen hen hadden gevormd. Het begint met een getuigenis d.d. 30 Augustus 1737 van Pieter Beek. Hij zal wel de planter zijn geweest, die 1735 met 28 slaven geboekt staat ³⁾. Hij verklaarde voor gouv. Juan Pedro van Collen te spreken ter requisitie van kapitein Cornelis Schrijver, commandeur van 's Lands schip van oorlog Termeer. Hij was in dit jaar op Curaçao met een opdracht van Heeren X, een plan tot afdoende versterking des eilands te ontwerpen. In Juli had de Raad van St. Eustatius hem te hulp geroepen, om het oproer tegen John Philips op St. Maarten te onderdrukken, waar toen alleen al de vrees voor de mogelijke komst van het oorlogschip de rebellen tot onderwerping had gebracht ⁴⁾. Deze Corn.

¹⁾ Hamelberg, *a.w.* I 144, 198 vlg.

²⁾ *Kerkhistor. Archief* II, 1859, bl. 291–413.

³⁾ Hamelberg *a.w.* I Doc. 154. Hij was getrouwd met Johanna Pieterse, *W.I. Gids* XX 223.

⁴⁾ *Mijn Bovenwindsche Eilanden* bl. 133.

Schrijver die een jaar later vice-admiraal zou worden, de marietie raadgever van Willem IV, was ook een trouw vriend der Hernhutters. Toen hij in 's-Gravenhage woonde, kwam de hernhutter Von Gersdorf veel bij hem aan huis en in 1739 zou hij lid worden van Zinzendorf's Orde van het Mosterdzaad ¹⁾. Waarom hij de zaak tegen Rasvelt aanhangig had gemaakt, of haar althans door zijn rang en gezag hielp berechten, is niet duidelijk; misschien dreef hem hernhuttersche nauwgezetheid tegen den man, van wien kort vóór zijn dood, nog ds. Ellis zeide, niet te kunnen begrijpen, dat R. bij zijne oneenigheid met Schrijver vrij gelooopen was ²⁾. Tusschen hen beiden boterde het dus in geen geval. Pieter Beek verklaarde thans onder eede, dat hij onlangs met Rasvelt, Daniël Lesire ³⁾ en Aldert Pottey ⁴⁾ op zijne plantage Malpais ⁵⁾ geweest was. Op zekeren avond ging hij in 't voorhuis, gingen de drie anderen in de kleine kamer slapen. Toen zij daar leven maakten, ging hij zien en R. zeide toen: „Wij willen wijn hebben”, waarop hij weer: „Do. daar is een tijd om te drinken en een tijd om te slapen”. Erger, dat R. toen naar de negerverblijven ging en zekere negerin Maria Magdalena met slechte bedoelingen aangreep, die het al worstelend ontkwam en vluchtte „met niets aan dan de band van haar afgescheurde rok” ⁶⁾.

Weder ter requisitie van kaptein Schrijver verklaren Jasper Cornelis Severijn secretaris ⁷⁾ en Gerrit Luls gezworen klerk ter secretarie ⁸⁾, dat zij van Aldert Pottey hebben gehoord, dat

¹⁾ Lütjeharms, *Het philad., streven der Hernhutters*, 1935, bl. 57, 100 vlg. 103.

²⁾ *Bundel Curaçao* I fol. 148.

³⁾ Hij staat 1735 met 30 slaven geboekt.

⁴⁾ Een oud geslacht van goede geboorte. Deze Aldert was secretaris. Zijne weduwe zou 1755 met gouv. Jean Rodier hertrouwen. Op de lidmatenlijst van 1730 alleen eene Elisabeth Pottey.

⁵⁾ Malpais, de plek waar Febr. 1713 een klein troepje een zeer kort oogenblik stand had gehouden tegen de troepen van den Franschen zeeroover Cassart. Zie „Een belangrijk dagboek” door mr. B. de Gaay Fortman in *W.I. Gids* 1924, bl. 241-270 met kaartje en Hamelberg, *a.w.* I 127. De plantage bestaat nog onder den naam Mount Pleasant. M. D. Teenstra, die in zijne uitgebreide topografische beschrijving des eilands ook de plantages noemde kent haar onder dien naam, *De Ned. W.I. eilanden*, 1836, I 33. Maar G. B. Bosch, *Reizen in W. Indië* 1829 I 138-211 niet. Op blad 8 van de topogr. kaart v. Curaçao uitg. Min v. koloniën, 1911 staat de oude naam tusschen () bij den nieuwen. De ligging is aan zee in het Z.W. tusschen Bullen- en St. Michielbaai.

⁶⁾ *Bundel* als boven I fol. 29 copie beëdigd 30 Aug. 1737.

⁷⁾ 1735 staat hij geboekt met 2 slaven, Hamelberg *a.w.* Doc. I 167.

⁸⁾ *Aldaar* Doc. 163.

R. had gezegd, canailleuse woorden, zoodat zijn gezelschap zeide: als dat een predikant zegt, wat zal de gemeene man wel niet zeggen ¹⁾. Joh. Stuyling junior ²⁾ verklaarde, dat hij van den fiskaal op eene nog te noemen openbare vendutie dezelfde woorden, als door R. gebruikt, gehoord had. En ook, dat hij op zijne catechisatie leerde: er is nog een elfde gebod: „Gij en sult niet foxswansen” ³⁾. Het zijn platheden als waarvan wij in onze notarieele protocollen uit dien tijd acte zien genomen. Toen „zekere personen van de Spaensche of Fransche natie” zijn huis in de Heerenstraat ergerlijk hadden bevuild, had hij gezegd: „toen ik dat zag verbeeldde ik mij, dat ik koning Salomo zag in al zijn heerlijkheid”. Profane woorden, zegt deze acte ⁴⁾. En ruw onbeschaafd.

Andere beschuldigingen raken 's mans ambtswerk. Bij de voltrekking van het huwelijk tusschen Johannes Clemens en Adriana Columba, ten huize van de weduwe Willem Columba ⁵⁾ had hij het lezen van het formulier overgeslagen en was het solemniseeren van het huwelijk begonnen met „Gy bruyd en bruydegom, geeft elkander de regterhand”. Ooggetuigen onderteekenen dit nl. Jan van Schagen, Jacob de Petersen ⁶⁾, Willem Lamont ⁷⁾, Suzanna Clara van Schagen geb. Lamont ⁸⁾, Johannes Clemens en Adriana Columba zelven. Hermannus en Johanna Columba ⁹⁾. Hierbij voegde zich enkele dagen later juffr. Jannetje Ellis, de weduwe van Jan Martin, in zijn leven ouderling ¹⁰⁾. Haar man zaliger onder gouv. du Fay had lang met ds. R. oneenigheid gehad over het onbehoorlijk huwelijk sluiten van Peter Kock en Lijsbrecht Wielix. Want toen alles gereed was, was de dominee naar zijn land gegaan en had het huwelijk opgeschort, maar eenige dagen later het voltrokken. Over die ongerijmde manier van doen had

¹⁾ *Bundel Curaçao* I fol. 30, beëdigd 30 Aug. 1737 get. v. Collen.

²⁾ Raadslid, met 35 slaven, Hamelberg, *a.w.* I Doc. 168.

³⁾ *Bundel Curaçao* I fol. 92 f. Het woord vrij uit het Duitsch (van Hernhutters?), fuchsschwänzen, vleien, flikflooiën, kwaadspreken.

⁴⁾ *Bundel* als boven I fol. 31. get. v. Collen en v. Schagen.

⁵⁾ Op de lidmatenlijst 1730 komt Adriana nog ongetrouwd voor onder de aannemelingen. Willem Columba nog 1735 met 4 slaven, Hamelberg, *a.w.* I Doc. 156.

⁶⁾ Commissaris van den trein en medevennoot in de firma van Collen en Co.

⁷⁾ Nog niet op de lidmatenlijst 1730.

⁸⁾ Nog niet op de lidmatenlijst 1730.

⁹⁾ In 1753 is er eene weduwe Johannes Clemens, Hamelberg *a.w.* I Doc. 174, denklijk onze Adriana. Deze acte d.d. 24 Aug. 1737 *Bundel Curaçao* I fol. 32.

¹⁰⁾ In 1730 nog in leven.

haar man bij den gouverneur zijn beklag gedaan — zonder gelijk te krijgen. Vaak was er ook ongenoegen geweest over ongehoorde en pikante expressiën van ds. R. in zijne preeken, zoodat Martin eens een preek op schrift van hem verzocht, ja maar daar stonden die kwade woorden niet in. Martin had over het gedrag van R. ook aantekeningen, die hij echter later verscheurd had ¹⁾.

Een dergelijke aanklacht had Isaäc Lamont jun. Ten dage dat hij verloofd was met zijn tegenwoordige huisvrouw Paulina Ellis ²⁾ schreef hij een briefje aan ds. R., die toen op zijne plantage was, met verzoek ten huize zijner a.s. schoonmoeder te willen komen om de huwelijksproclamaties aan te tekenen. De dominee had toen geantwoord, dat hij om zijn werk niet vóór over enkele dagen in de Punt zijn kon ³⁾. Daar alle genoodigden reeds bijéén waren, had de secretaris in presentie van twee raadsleden de geboden aangeteekend ⁴⁾. En ten slotte. Eens zou het vonnis des doods aan zekeren neger Slaex worden voorgelezen en zond de gouverneur Jan van Schagen naar ds. R. of hij naar gewoonte daarbij het gebed wilde komen doen. In dominees huis hoorde hij gestommel van haastig opruimen en hem tegen zijn vrouw zeggen: „hoe maakje zoo'n geweld, 't is immers de fiskaal maar, 't is de duivel niet"; zoodat van Schagen hoopt voortaan van zulke commissies verschoond te zullen blijven ⁵⁾.

Men heeft gezien, dat al deze stukken van Augustus 1737 zijn toen dus ds. R. afwezig was. Want Juan Pedro van Collen, sinds 11 December 1730 gouverneur na du Fay's vlucht, had bij resolutie van 29 Juli 1737 den predikant voor één jaar geschorst, omdat hij in het jaarlijksch verslag van den toestand der kerkelijke gemeente ook bestuurszaken had gecritiseerd. Maar de ook geschorste raadsleden hadden hem gemachtigd meteen hunne grieven aan Bewindhebberen te gaan blootleggen ⁶⁾. Zoo was hij dus naar patria gegaan. Den 10° Maart 1739 meldde hij aan classis Amsterdam zijn behouden terugkeer op het eiland, „zijn rechtvaardige zaak voor Majores en classis gewonnen hebbende". Een nieuwe kerkeraad was aangesteld, Hermannus Storck, kapi-

¹⁾ *Bundel Curaçao* I fol. 33 d.d. 29 Aug. 1737.

²⁾ Er is eene Paulina Ellis Jasperdr. en eene Paulina Ellis Nathanaëldr., beiden 1727 geboren op St. Eustatius, mijne *Bovenw. Eil.* blz. 182.

³⁾ Het fort aan den havenmond, aan de Punt, 1635, Hamelberg *a.w.* I 36, 150. Later fort Amsterdam.

⁴⁾ *Bundel Curaçao* I fol. 34. Het briefje in copie fol. 34a.

⁵⁾ *Bundel Curaçao* I fol. 35 weder 8 Aug. 1737 en weder ter inq., van kaptein Schrijver.

⁶⁾ Hamelberg, *a.w.* I 143 noot 1, 199.

tein der burgerij en raadslid met Bernard Schagen als ouderlingen Bruin Govert van der Feen en Cornelis Plier als diakenen ¹⁾. Hij vond er van Collen niet meer, die eerst ontslagen en daarna 9 December 1738 overleden was, terwijl Jan Gales reeds 16 September van dat jaar het bewind had aanvaard, dat voor de burgerij nog vrij wat zwaarder zou blijken dan dat van Van Collen. Dienzelfden 10^e Maart 1739 besloot de nieuwe kerkeraad tegen den fiskaal te procederen in rechten „ter defenseering van de eere Gods en den goeden naam des leeraars”. Alle verklaringen zouden onder eede worden gebracht ²⁾. Dit „extract uit de resolutiën van den Eerw. kerkeraad op Curaçao” is bovenaan geteekend door Jan Gales, die immers q.q. voorzitter was en door de leden des kerkerads. Tegen de aantijgingen des fiskaals teekenden bovendien de Raad, de nieuwe kerkeraad, vervolgens de oude Raad en een 300 lidmaten ³⁾ een getuigschrift voor ds. R. dat hij een man was van gezond oordeel, orthodox in de leer, van onbesproken leven, goed gedrag, aller volle achting genietend en dat zij met hem „volkomen vergenoegt” waren ⁴⁾: Eene eigenlijke weêrlegging van de tegen den predikant ingebrachte beschuldigingen is dit wel niet, maar brengt toch ons geloof in de waarheid ervan aan het wankelen. Vrijdag 20 Maart 1739 had de beëdiging plaats, waarbij ds. R. niet nalaat aan te tekenen: „Gij kunt zien wat voor een vagebond de fiskaal is, die mij heeft durven beschuldigen” ⁵⁾.

Wat hielden de verklaringen tegen Jan van Schagen in? Ter requisitie deze maal dus van den kerkeraad getuigden Adriaan Sas en Maria Cool huisvrouw van Jacobus de Vijlder, dat de fiskaal bij de openbare vendu den derden dag na Paschen ⁶⁾ tegen Zimbregt Hasse ⁷⁾ gezegd had: „was ons hart niet brandende in ons als wij over den weg wandelden”, deze of dergelijke profane woorden ⁸⁾. Was het nood, zij zouden het met eede staven ⁹⁾. Deze „vendu” blijkt de openbare veiling van de geredde goederen uit

¹⁾ *Bundel Curaçao* I fol. 36. 100d.

²⁾ *Bundel* als boven fol. 36.

³⁾ Zie de lidmatenlijst 1730, *W.I. Gids* XX 214–224.

⁴⁾ *Bundel Curaçao* I fol. 76–76c. Actum 24 Jan. 1740.

⁵⁾ *Bundel* als boven I fol. 36, d.d. 24 Maart 1739.

⁶⁾ 9 April 1738.

⁷⁾ Hij komt 1713 en 1735 voor als weinig bemiddeld, Hamelberg, *a.w.* I Doc. 120 en 160.

⁸⁾ Vergel. *Luk.* 24, 32.

⁹⁾ *Bundel Curaçao* I fol. 92. 9 April 1738 en 18 Maart 1739 „geperstiseerd in kerkeraad”.

het gestrande schip de St. Eustatius Post, kaptein Hendrik Matthijs Maersen ¹⁾. De fiscaal had toen ook tegen Willempje de Jong gezegd: „Hebt gij ook voor den dominee geteekend?” Waarop zij: „Ja mijnheer”. En hij weder: „Dan hebt gij gedaan als een oude sottin, en gijlieden al den donder die geteekend hebben, die zullen hare handen aan de galgen gespijkerd worden”. Maria Minnebeek, wed. Willem Craneveld had toen gezegd: „Heeft de dominee gepexceerd, hij is gegaan om zich te verantwoorden en wij komen hier niet om van den dominee of van de galg te praten, maar om te koopen”. Aldus verklaarden gen. Maria Minnebeek, Catharina Raven, huisvrouw van Jan Blauward en Susanna Craneveld, huisvrouw van Jan Blom ²⁾. Van het avondmaal had de man durven zeggen: „Hier op de openbare vendu krijgt gij goede waar voor uw geld, maar in de kerk, als het avondmaal wordt uitgedeeld bij dom. Rasvelt, daar koopt gij een stuckien brood en dat vreetie en dan krijgt gij een weynig wijn te suypen” ³⁾.

Over dezen bruit hadden zich ook de katholieken te beklagen. Petrus Cloeck, missionaris-apostolicus, „alhier getollereerd, en geagnosceerde pastoor over de roomsche gemeente alhier” en Gijsbert Roelen Cales, kerkmeester ⁴⁾ zeiden, dat 18 Januari (1740) de fiscaal met dreigementen 150 pesos van hen had geëischt voor de geestelijke goederen der gemeente, als kelken, kazuifels. De gouverneur echter was daartegen geweest, omdat deze kerkelijke ornamenten der geheele gemeente behoorden. De fiscaal had ook tegen Cales gezegd, dat hun nieuw aangekomen medepriester Dominicus Verhof met Cloeck van het eiland zouden verjaagd worden als verklikkers en cabalisten ⁵⁾.

Ds. R. zegt, dat hij met den heer gouverneur (Jan Gales) verkeert als met een gemeenzamen vriend, maar dat deze toch, volgens missive van Heeren Majores, toen de predikant nog in patria was, had bepaald, dat hij „zijn rang kwijt was”. Dit beteekende, dat op de lijst voor noodiging tot eene begrafenis voortaan R.’s naam zou gelezen worden achter dien van Capt. luitenant Ber-

¹⁾ *Bundel* als boven I fol. 92a. Het schip was 6 Augustus 1735 naar Amsterdam vertrokken, mijn *Bovenw. Eilanden* blz. 220.

²⁾ *Bundel Curaçao* I fol. 92ab. Deze namen niet op de lidmatenlijst 1730.

³⁾ *Bundel* als boven I 92c, van 11 Dec. 1738 en herhaald ook 18 Maart 1739.

⁴⁾ De eigenaar van den graanmolen, waarnaar nog het Molenplein, Hamelberg a.w. I 143. De juiste naam: *aldaar* Doc. 155.

⁵⁾ *Bundel Curaçao* I fol. 93. 28 Jan. 1740.

naige ¹⁾ en van commissaris Jan Luls ²⁾ (indertijd door van Collen ontslagen, maar nu hersteld), maar zelfs achter die van de leden van den Grooten Raad. Men weet, hoe groote beteekenis men aan deze rangorde stelde ³⁾, hoe nauwkeurig op het bloed en den rang gelet werd, zoodat deze bepaling voor ds. R. zeer grievend was. Reeds 7 jaren had hij den voorrang genoten, dus protesteerde hij bij Heeren X, „zijnde er niets teederder dan de ere”. In hem, vond hij, trof men de gemeente, maar zeker was het een „notoir abuys” van den gouverneur ⁴⁾.

Om zijne zaak te bevorderen liet ds. R. oude begrafenis-ceelen copieeren, om aan te toonen, hoe vroeger de rang van den predikant in den stoet was ⁵⁾.

De eerste is heel van 27 November 1698, dag der begrafenis van den heer Nic. Sager ⁶⁾. Hier blijkt, dat eerst ging de directeur Bastiaan Bernagie ⁷⁾, dan de heer commissaris van den slavenhandel, Nic. van Beeck ⁸⁾, dan, dus als no. drie ds. Nic. Verkuyl ⁹⁾. Op hem volgden commissaris Gerard Luls ¹⁰⁾, doctor Jan Ewalt ¹¹⁾, Jacob Beek, Willem Kerckrinx, vaandrager ¹²⁾, Nic. van Liebergen ¹³⁾, Pieter van der Straten ¹⁴⁾, Willem Juyst ¹⁵⁾, Joh. Goetvrind ¹⁶⁾, dan eerst de fiskaal Willem de Bie ¹⁷⁾, Willem Lamont ¹⁸⁾. Hier is dus de predikant de derde, de fiskaal de dertiende. Uit al de volgende, uitvoerige ceelen geven wij alleen naam en datum.

¹⁾ Hugo Samuel Bernagie.

²⁾ Comm. v. d. slavenhandel.

³⁾ Zie mijn „Van sterven en begraven” in *Uit onzen bloeitijd* I no. 3, Maart 1909, blz. 32 vlg.

⁴⁾ *Bundel* als boven I fol. 36, 10 Maart 1739.

⁵⁾ *Bundel* als boven I fol. 37–56. Eene heele verzameling, om de namen en data voor ons nog van belang.

⁶⁾ In 1713 nog eene weduwe Anthony Saagers, Hamelberg, *a.w.* I Doc. 121.

⁷⁾ Dir. 1694–1700.

⁸⁾ In 1700 prov. directeur.

⁹⁾ Predikant van 1679 tot 1713.

¹⁰⁾ In 1704 prov. directeur.

¹¹⁾ Joh. Paul Ewald sinds 1694 op Curaçao.

¹²⁾ Aldus nog 1713, Hamelberg, *a.w.* I 121. Gouv. 1686–1692.

¹³⁾ Gouv. 1679–1682.

¹⁴⁾ Raadslid onder Nic. v. Beeck, 1701–1704.

¹⁵⁾ Raadslid sinds 1668, later secretaris.

¹⁶⁾ In 1713 eene weduwe Jan Goedvriend.

¹⁷⁾ Mijn *Bovenw. Eil.* blz. 30.

¹⁸⁾ Secretaris in 1709, *aldaar* t.a.p.

12 Nov. 1701. Begrafenis van Roelof Rant. Ds. Verkuyt no. 3.
 27 Mei 1716. Sterfdag van Abr. Nolet ¹⁾. Achter van Beuningen komt „Ds. Theod. v. Cambron in zijn volle rangh boven den comm. v. d. slavenhandel”.

6 Juli 1718. Sterfdag van Monsieur Barth. Coopman ²⁾.

18 Sept. 1720. Sterfdag van gouv. Jonathan v. Beuningen vrijheer van Zuylenburg, heer van Darthuysen. Bij de begrafenis ging ds. v. Cambron in zijn rang naast den comm. van den trein en de vivres.

29 Dec. 1720. Begr. capt. Thomas Timms. Ds. v. Cambron 3.

9 Dec. 1722. Begr. capt. Nic. Hinson ²⁾.

6 Mei 1727. Sterfdag v. Mej. Willemina Bundes ³⁾.

6 Febr. 1729. Sterfdag Jacob de Goyer ⁴⁾.

15 April 1729. Sterfdag Pieter Huysens ⁵⁾. Bij de begrafenis gingen ds. Nathan Erichson ⁶⁾ als predikant op Curaçao, maar Rasvelt nog als pr. van St. Thomas beiden in hun pastoralen rang naast den comm. van den trein.

19 Sept. 1730. Sterfdag van Elis. Arentsz, huisvrouw van capt. Jan Tamesz. ⁷⁾.

7 Jan. 1731. Sterfdag van Mons. Jacobus Oosten.

9 Oct. 1732. Sterfdag van Elis. Duran, vrouw van Andries Bierkman.

16 Febr. 1733. Sterfdag van Maria Wilkenhoff, laatst weduwe van Mons. Dirk Leenderse.

Al deze lijsten toonen aan, dat tot 1737 de predikanten in rang vooraan gingen. Bij missive van 27 Maart 1709 en nog eens 19 Juli werd ds. R. in zijn rang hersteld, „immediaat na comm. van den trein” ⁸⁾, maar de directeur veranderde dit „propria autoritate ac nudo lubitu”, „regtdraats tegen de bedoeling van Heeren Majores”. Want, toen juffrouw Alida Geusen, huisvrouw van den equipagemeester Willem Kock, overleden 3 Oct. 1740, ⁹⁾ begraven werd, kwam ds. R. nog no. 4 achter mr. Jacob de Peter-

¹⁾ Nog. 1713 op de lijst. In 1735 wed. Abr. Nolet.

²⁾ Niet bij Hamelberg *a.w.*

³⁾ Er is eene firma Brandeau en Bundes.

⁴⁾ Op de lidmatenlijst 1730 Christina Kistensnijder wed. J. de Goyer.

⁵⁾ In 1629 een Jan Husens bij de XIX, Hamelberg *a.w.* I Doc. 14.

⁶⁾ Hij zou nog dat jaar sterven.

⁷⁾ Op de ledenlijst 1730 is eene Elis. Arentsz. de vrouw van Pieter van Gorcum. Jan Tamesen nog 1735.

⁸⁾ *Bundel Curaçao* I fol. 118.

⁹⁾ *Bundel Curaçao* I fol. 117. Er is een Andries Willemsz. Kock in 1735, Hamelberg, *a.w.* I Doc. 161.

sen, comm. van den trein. Maar bij de begrafenis van juffr. Maria Raphoen. huisvrouw van den heer Gerrit van Utrecht en 5 Febr. 1741 overleden, kwam hij eerst no. 16, nog wel vlak achter zijn vijand Jan van Schagen, en vóór hem niet alleen Jan Gales en Simon Versteveren, commandant van 's Lands schip Leyerdorp¹⁾ maar de geheele Groote Raad, achter hem dr. med. L. R. Horst, oudraad en tal van kleine beambten²⁾. De dominee deed door den deurwaarder en gerechtsbode Rudolf van den Clooster aan Laurens Pletsz., den aanspreker, vragen, waarom hij hem in zijn rang had „gelaedeerd”, waarop deze hem schreef, dat hij gehandeld had op bevel van gouv. Faesch en dat de dominee zich dus aan hem moest adresseeren³⁾. Kort daarna is ds. R. in zijn rang hersteld⁴⁾.

Bij de mededeeling daarvan klaagde hij, dat Jan Gales en de beide ouderlingen Schagen en Storck een cabale vormden tegenover hem en de diakenen. Storck was de oom van Schagen, die, toen bij rekening moest doen van zijne administratie en dat weigerde, meteen maar ontslag nam. Gales benoemde toen vaandrig Christoffel Radewies⁵⁾, waartegen echter in den kerkeraad bezwaar rees, overmits de man eigenlijk luthersch was. Intusschen, hij had verklaard: „Nu gevoele ick eens met de hervormde kercke in allen deelen en pointen en verlate die van de Augsburgsche confessie volkomen, om te leven in de hervormde belijdenis en daarin te sterven⁶⁾. Dus zou de man toch bevestigd kunnen worden. Maar er was nog eene moeilijkheid t.w. de tegenstelling tusschen het ambt van ouderling en dat van officier. Als officier moet hij vechten, als ouderling echter alle vechterij ontwijken. Salomo, de vredevorst, mocht immers des Heeren tempel bouwen, maar David niet, omdat hij een krijgsheld was⁷⁾. Welke vergelijking is er ook te maken tusschen de zachtmoedige huishouding van Gods kerk en de gestreng discipline der militairen? Beide zijn noodig, maar niet in één persoon. Aldus redeneerend achtte

¹⁾ In 1738 was hij commandant van de „Beschermer”. Hamelberg, *a.w.* I 152 noot 2. In een brief van 31 Juli 1749 heet hij overleden, *Bundel Curaçao* I fol. 140.

²⁾ *Bundel* als boven I fol. 116.

³⁾ *Bundel* als boven I fol. 119, 120.

⁴⁾ *Bundel* als boven I fol. 58. Ongedateerd.

⁵⁾ Er zijn Caspar George en Pieter Radewies op St. Eustatius, mijn *Bovenw. Eil.* blz. 145, 150, 158, 214.

⁶⁾ *Bundel* als boven I fol. 64 ²⁾.

⁷⁾ 1 *Chron.* 22, 6–8. De ware reden 2 *Sam.* 7, 1–7.

de kerkeraad Radewies niet „admissibel” ¹⁾. De fiscaal echter vond in dit alles „clandestine, quade mesuren tegens de woorden Gods, de kerkordening en den contrerolleur ten opzichte van de electie van den nieuwen ouderling ²⁾. En den dag daarna gebood gouv. Jan Gales den man alsnog Zondag 24 Jan. te bevestigen ³⁾. Doch des Zaterdags komt er een protest in van enkele lidmaten, die beweren, dat de vaandrig nu wel belijdenis had gedaan van de gereformeerde leer, maar toch geen ouderling kon zijn volgens 1 Tim. 3, 6. Want daer staat immers „Een opziener moet ook geen nieuweling zijn, opdat hij niet opgeblazen worde en in het oordeel des duivels valle” ⁴⁾. Aan zware argumenten ontbrak het den menschen niet. Dit protest teekenden o.a. Anna Constantia van der Burg, geb. Lamont, wed. Aletta Lamont geb. Doeke Groebe (Isaïc L. was overleden), Adriana Clemens geb. Columba, Anna Franken van Overschie, terwijl Elis. Gruthings, huisvrouw van Joh. Stuyling met een $\times$ als merk moet volstaan⁵⁾. In het geheel 30 namen, van wie derhalve schutting der proclamatie eischten ⁶⁾. En de gouverneur gaf aan hun wenschen gehoor ⁷⁾.

(Slot volgt)

¹⁾ Aldus een extract uit de kerkelijke resolutie, copie door fiscaal Jan van Schagen, 13 Jan. 1740, *Bundel* als boven I achter fol. 68 on-gepagineerd.

²⁾ *Bundel* als boven I fol. 72, 19 Jan. 1740.

³⁾ *Aldaar* fol. 73.

⁴⁾ Of „hem het vonnis treffe, dat den duivel trof”. Zie ook de *Acta Syn. Dord.* Sessie 163, 2: Nieuwelingen, die eenige secte verlaten hebben, zullen tot den kerckendienst niet toegelaten worden, dan nadat se wel beproeft zijn, Wiltens, *Kerkelijk Plakaatboek*, blz. 126.

⁵⁾ Allen ook op de lidmatenlijst van 1730, maar Aletta Lamont toen nog niet als weduwe, Adriana Columba nog ongehuwd en Anna Franken als vrouw van P. C. de Wit.

⁶⁾ *Bundel* als boven I fol. 77 r. en v.

⁷⁾ *Aldaar* fol. 100d.